СИНЕЗА
Часопис за хуманистичке и друштвене науке

CC BY NC ND

https://doi.org/10.63356/sin.2025.021
UDK 37.01:37.012(048.83)

Приказ

Гун Имсен: Шта је педагогија?

Гун Имсен: Шта је педагогија?, Карпос, Лозница, 2022, с норвешког превела Бојана Максимовић

Слободан Јовић
Самостални истраживач, Босна и Херцеговина
slobodjov@gmail.com

У библиотеци „Минерва“ издавачке куће „Карпос“ из Лознице појавила се недавно књига Гун Имсен [Gun Imsen] под насловом *Шта је педагогија?* Ауторка је професорка на универзитету у Трондхајму. Публиковала је више стручних књига и уџбеника из области педагогије. Средиште њених научних истраживања јесу теме мотивације, учења, окружење у коме се реализују учење и поучавање, као и теме родне равноправности. Између осталих дјела, објавила је *Ученикoв свет, Увод у педагошку психологију, Наставников свет, Увод у општу дидактику,* која представљају важно штиво на студијама педагогије у Норвешкој, али и осталим нордијским земљама.

Прво поглавље књиге носи наслов *Кључни тренуци из историје норвешке педагогије* (15–30 стр.). У њему је дата генеза конституисања педагошке науке у овој нордијској земљи. Истиче се да је на профилисање норвешке педагогије утицала континентална традиција, али, такође да су знатни и утицаји англоамеричке научне традиције. Стога „скандинавска педагогија представља узбудљиву мешавину различитих интернационалних утицаја“ (стр. 15). То је омогућило норвешким педагозима да лако комуницирају са свијетом, али и да чувају сопствени идентитет и традицију. По схватању Имсенове, три кључна мислиоца која су пресудно утицала на обликовање педагошке мисли у Норвешкој су Жан-Жак Русо, Фридрих Хербарт и Џон Дјуји.

Друго поглавље *Средишње педагошке теме* (31–58 стр.) представља избор педагошких тема које заузимају централно мјесто без обзира на различита педагошка и политичка усмјерења. Средишње педагошке теме су васпитање, социјализација, настава, знање, учење, мотивација и ученост. У разумијевању појма васпитање, ауторка уважава и у обзир узима и индивидуално и друштвено становиште. Васпитање је помоћ коју одрасли пружају дјеци како би могла да одрасту, али је оно

неопходно да би дјеца и млади у будућности могли да буду активни чланови друштва. Социјализација је шири појам од васпитања и обухвата и непланске утицаје на индивидуу који немају искључиво позитивна обиљежја. Социјализација представља сплет утицаја који допиру из многих друштвених арена. Дијете свакодневно осцилује између куће, пријатеља, комшија, школе и хобија. Настава је важан педагошки појам. Она представља помоћ у учењу, али не и присилу и интенционална је. Настава је увијек нешто више од обичне конверзације која је лишена смисла и циља. Она је конкретна дјелатност у којој учествују наставник и ученик, а и наставник и ученик су сагласни у вези оног што треба да се научи. Ауторка подсјећа да настава није искључиво вјештина коју је могуће савладати, већ садржи и елементе умјетничког. Бавећи се појмом знања Гун Имсен читаоца изнова подсјећа на ставове Бернстајна [Bernstein] и Бурдијеа [Bourdie] који су тврдили да је школа кроз свој теоријски садржај утемељена премисама грађанске класе, па из те перспективе она поставља оправдано питање о томе чије знање школа треба да преноси: да ли је школа скривени друштвени градијент кроз свој академски научни профил? Или је школски садржај знања заједничко универзално добро на које сви имају право, али је оно неравномјерно распоређено у друштву. У том случају би школа могла нешто да учини по том питању. Када је ријеч о појму учења, ауторка потцртава да је овај појам нераскидиво повезан са свим претходним појмовима. Без учења су немогући васпитање, образовање и социјализација. Образовање претпоставља субјекта који је спреман да учи. Дате су основне поставке бихевиористичке, когнитивне и конструктивистичке теорије учења. Када је ријеч о појму мотивације, истакнуто је да наставник може да надахне и покрене ученика на рад, али и да истинска мотивација може и да дође од ученика, да је повезана са његовим потребама и надама везаним за будућност. Појам учености замишљен је као идеал васпитања цијелог народа. Овај појам је прожет вјером у оно што је добро у људима, у људску способност да бирају добро умјесто зла.

У трећем поглављу *Педагошка истраживања* (58–86 стр.) изложена је еволуција истраживања у педагошкој науци. Педагошка истраживања су прошла пут од историјских, преко успона квантитативних метода, утемељених на позитивистичкој научној парадигми, па све до успона квалитативних истраживања. Квантитативна метода за узор има природне науке, као научнотеоријски узор, док се квалитативни приступ темељи на више различитих филозофских упоришта. Суштинска разлика је у томе што квантитативна истраживања настоје да објасне узрочно-посљедичне односе, док квантитативне методе теже да разумију мишљење, понашање и друге феномене. Свим квалитативним приступима је заједничко да критикују узрочно-посљедични концепт када се он

примјењује на људске активности. Ауторка пружа објашњења основних филозофских гледишта на којима су заснована квалитативна истраживања. То су: теорија интерпретације, херменеутика, конструктивистичко гледиште и воља за рационалношћу.

Четврто поглавље носи наслов *Теорија и пракса* (87–112 стр.) и Имсенова га започиње исправним увидом о томе да борба између теорије и науке, на једној, и праксе на другој страни, представља један од највећих изазова за педагогију. Педагошка теорија је ријетко у могућности да прописује начине на које треба реализовати праксу. Педагошке теорије имају драгоцјену улогу, која се огледа у томе да припомогну практичарима у разумијевању образаца друштвене интеракције који се одвијају у пракси, те да понуде разноврсне облике интерпретације од којих свака може упутити на ваљану практичну наставну дјелатност. У овом поглављу су изложени и објашњени концепти као што су *тиранија теорије,* која подразумијева да је теоријска педагогија та која треба да одређује како појединац треба да се понаша у пракси, што је готово немогуће, јер сваки појединац одређени теоријски концепт види у контексту властитог искуства и властите етике. *Тиранија праксе* значи да се пракса доживљава као најважнији извор педагошких знања.

Пето поглавље носи наслов *Појединац и друштво* (113–130 стр.) и у њему се анализира индивидуална и социјална перспектива у образовању и педагогији. Однос између индивидуалног развоја и обзира према заједници представља један од класичних проблема педагогије. Индивидуална перспектива подразумијева право на индивидуалност и аутентичност, право на различитост и да се буде другачији. Ауторка подсјећа на педагошке ауторитете који су значајно афирмисали индивидуалну перспективу. То су Фребел и Русо. У разматрању у вези са социјалном перспективом педагошке теорије, Имсенова истиче доприносе Виготског који је настојао да повеже појмове који обједињују индивидуални и друштвени ниво. Настојао је да разумије и објасни како се култура укорјењује у људима, из генерације у генерацију, при чему је закључио да је језик кључни механизам у том процесу, који је и културолошка појава и индивидуална вјештина. Развој, по Виготском, тече од социјалног ка индивидуалном. Од стања гдје дијете обавља активности са другима, до тога да их обавља самостално. Наставу треба креирати на начин да дијете има могућност да учи и ради у заједници и са одраслима и са другом дјецом.

У поглављу *Школа и друштво* (131–144 стр.) разматра се однос између школе и друштва која представља једно од средишњих питања педагогије. Школа има више функција у односу на друштво. Данашња основна школа има више задатака. Неки су транспарентни и јасно формулисани, док су други скривени и о њима се не говори превише у јавности. Примјер скривених функција су: класификациона функција школе,

кроз коју она доприноси разлици између ученика на темељу њиховог постигнућа, те подстиче дјецу да се такмиче како би се доказали као индивидуални конкуренти и када одрасту. Поучавање подређености и потчињености, такође, спада у латентну функцију школе. То су особине које је неопходно вјежбати, јер су привредним моћницима потребни добри радници. Школе имају и репродуктивну функцију, јер новој генерацији треба да посредују оно што се сматра заједничким културним наслеђем, како оно не би ишчезло. Продуктивна функција школе огледа се у томе да су за свако функционисање друштва потребне одређене компетенције које школа треба да обезбједи. Она треба да развија одређене типове знања и вјештина код ученика. Читање, писање и овладавање рачунарским вјештинама примјери су знања која би требало сви да савладају. Школа има функцију стварања идентитета. Сваки ученик треба да се развија полазећи од сопствених предиспозиција, а различитост се сматра личном вриједношћу која обогаћује заједницу, а школа треба да буде устројена тако да допринесе томе посредством прилагођене наставе, сарадње са породицом и локалном заједницом.

Завршно, седмо поглавље носи наслов *Педагогија будућности* (145–148 стр.) и представља рекапитулацију претходних поглавља и ауторкину визију у коме ће се правцу педагогија у будућности развијати, како у погледу педагошких истраживања, тако и у погледу односа теорије и праксе и образовања и припремања кадрова за наставнички позив.

Гун Имсен у књизи *Шта је педагогија* освјетљава развој педагогије и њених научних дисциплина, али истовремено пружа приказ главних тема и метода на која се ослањају педагошка истраживања. Ауторка не инсистира у настојању да пружи коначан одговор на питања на која педагошка наука покушава да пружи одговор. Ова књига може представљати ваљано полазиште за учешће у друштвеној расправи када је ријеч о васпитању, образовању и школском систему. Педагогија обухвата бројна разнородна становишта која могу бити дјелимично супротстављена, а ова књига даје увид у неколико осјетљивих области у којима се реализује педагошка дјелатност. Иако је намијењена свима који се баве педагошком дјелатношћу, њена основна циљна група су студенти педагогије и будући наставници који се с педагогијом сусрећу како у академском контексту, тако и у подручју образовно-васпитних пракси.

Вриједност једне националне педагогије огледа се и у томе колико је спремна да препозна гласове који долазе из других култура, земаља и језичких подручја, те да о њима критички промишља. Стога књига *Шта је педагогија* обогаћује педагошку продукцију на српском језику. На крају сваког поглавља дата је додатна литература која заинтересованог читаоца може детаљније упознати са презентованом проблематиком, што представља драгоцјен детаљ књиге. Ова студија може бити реле-

вантна за утврђивање позиције гдје је наша педагошка мисао у односу на европску, у чему заостаје, а у чему, евентуално, предњачи, те шта је оно што из европске педагошке баштине можемо узети, а да не нарушимо сопствену аутентичност.